

Muốn đua chen với Mỹ, Trung Quốc nên tử tế hơn với các láng giềng

Thụy My /RFI

08/7/2023

The Economist phân tích « Vì sao Trung Quốc nên tử tế hơn với các láng giềng của mình » : Nếu muốn thách thức vai trò lãnh đạo toàn cầu của Hoa Kỳ, Bắc Kinh cần có được sự hậu thuẫn của họ.

Người biểu tình tại Hà Nội ngày 19/06/2014 hô khẩu hiệu đả đảo Trung Quốc vì đã tự tiện đưa giàn khoan Hải Dương Thạch Du đến vùng biển Hoàng Sa của Việt Nam. AP - Tran Van Minh

Có nhiều láng giềng nhất thế giới, « thiên triều » muốn thống trị tất cả

Không có nước nào có nhiều láng giềng hơn Trung Quốc, với 14 biên giới trên bộ. Trong số đó có một Nhà nước côn đồ là Bắc Triều Tiên, những nước bị chiến tranh xâu xé như Miến Điện, tranh chấp lãnh thổ trên đất liền như Ấn Độ, chồng lấn yêu sách trên biển như Nhật Bản, hay thường xuyên bị Bắc Kinh dọa nuốt chửng như Đài Loan. Trong nhiều thế kỷ, các hoàng đế Trung Hoa coi thế giới như nhiều vòng tròn đồng tâm mà tâm điểm là bộ rông của « thiên triều », các vương quốc láng giềng như Việt Nam, Hàn Quốc, Nhật Bản phải triều cống. Tập Cận Bình mang lại một bước ngoặt trong thế kỷ 21 cho nhãn quan này, gây lo sợ cho những nước xung quanh.

Các cường quốc thường muốn gia tăng thịnh vượng và an ninh bằng cách thống trị khu vực về kinh tế, quân sự, chính trị và văn hóa. Mỹ là nước duy nhất giữ được vị trí lâu dài, một phần nhờ địa lý, nhưng cũng nhờ các hiệp ước đôi bên cùng có lợi với Mêhicô và Canada, bên cạnh

đó là quyền lực mềm. « Hàng xóm » của Trung Quốc phức tạp hơn nhiều. Có tất cả 22.800 kilomet biên giới trên bộ, cả 8 biên giới trên biển đều bị tranh chấp, và các nước như Ấn Độ, Nhật Bản là những sức mạnh kinh tế, quân sự với những tham vọng riêng.

The Economist chia các láng giềng của Trung Quốc làm ba nhóm : yếu đuối hay thất bại (Afghanistan, Lào, Miến Điện, Nepal, Bắc Triều Tiên, Pakistan), thù địch nhưng lại quan hệ chặt chẽ (Mông Cổ, Nga, Trung Á), có liên hệ quân sự với Mỹ (Ấn Độ, Nhật Bản, Philippines, Hàn Quốc, Đài Loan, Việt Nam).

Thủ lợi trước mắt, trả giá lâu dài

Có chính sách bá quyền, nhưng Bắc Kinh luôn nói rằng chỉ muốn thu hồi đường biên giới « hợp pháp », tố cáo Mỹ « bao vây ». Tuy nhiên sự e dè của các nước bắt nguồn từ những sai lầm của chính Trung Quốc. Bắc Kinh đã thành công trong việc thay đổi nguyên trạng có lợi cho mình trong ngắn hạn. Tàu chiến, máy bay Trung Quốc thường xuyên quấy nhiễu ở Biển Hoa Đông, dựng lên bảy đảo nhân tạo kiên cố trên các rạn san hô tranh chấp ở Biển Đông.

Những lợi ích này đã phải trả giá bằng việc Nhật Bản tăng gấp đôi chi quốc phòng, đẩy mạnh hợp tác an ninh với các đồng minh của Mỹ. Philippines cho Washington sử dụng thêm bốn căn cứ quân sự, trong đó có ba nơi rất hữu ích trong trường hợp chiến tranh ở Đài Loan. Việt Nam lần đầu tiên từ 40 năm đón tiếp hàng không mẫu hạm Mỹ, và sau đó thêm hai chuyến thăm nữa. Ấn Độ cấm hàng chục ứng dụng Trung Quốc, hợp tác quốc phòng với Mỹ và các đồng minh, tham gia Bộ Tứ.

Các láng giềng của Trung Quốc cũng xích lại gần nhau hơn. Ấn Độ huấn luyện thủy thủ tàu ngầm Việt Nam, cung cấp cho Việt Nam 12 tàu tuần tra cao tốc, một hộ tống hạm tên lửa ; bán hỏa tiễn hành trình cho Philippines. Nhật Bản cấp tàu tuần tra cho Việt Nam và radar cho Philippines...

Quen thói lấy thịt đè người

Về kinh tế, Trung Quốc là đối tác thương mại không thể thiếu đối với các nước trong khu vực và là nguồn đầu tư lớn. Nhưng nhìn chung, các láng giềng bán được hàng cho Mỹ và châu Âu nhiều hơn cho Trung Quốc. Hơn nữa, Bắc Kinh có thói quen đáng ngại là dùng sức mạnh kinh tế để bắt chẹt. Mông Cổ là nạn nhân đầu tiên khi Tập Cận Bình lên ngôi. Sau khi đón tiếp Đạt

Lai Lạt Ma, Trung Quốc bèn ngừng cho vay và thông quan. Nay NATO đang giúp Mông Cổ về an ninh mạng, đào tạo sĩ quan bằng tiếng Anh.

Nổi bật nhất là Hàn Quốc : tổng thống Park Geun Hye từng rất thân thiện, nhưng Trung Quốc tung ra chiến dịch tẩy chay dữ dội sau khi Mỹ triển khai hệ thống chống hỏa tiễn ở Hàn Quốc dù vũ khí này nhằm răn đe Bắc Triều Tiên. Nay Seoul gác lại bất hòa xưa nay với Tokyo, cùng tham gia nỗ lực giảm vai trò Trung Quốc trong chuỗi cung ứng, tạo ra cơ hội mới cho những nước xung quanh. Việt Nam cho biết Samsung và LG sẽ đầu tư thêm 6 tỉ đô la.

Đối với những nước nghèo hơn, tuy phát triển được phần nào cơ sở hạ tầng nhờ đầu tư Trung Quốc, nhưng bị bội tín cũng không ít. Ở Nepal, Trung Quốc không hoàn thành bất kỳ công trình nào trong Con đường tơ lụa mới như đã hứa. Malaysia hủy bỏ nhiều dự án vì giá thành bị thổi phồng, Pakistan và Lào nợ nần ngập đến cổ. Tuần báo nhấn mạnh, muốn đua tranh với Mỹ, lẽ ra Bắc Kinh nên tử tế hơn với các nước láng giềng của mình.

Trước ẩn số Nga, NATO sẽ thay đổi sâu sắc

Cũng trên lãnh vực quốc phòng, *Courrier International* tổng hợp các nhận định của báo chí Mỹ về « *NATO trước ẩn số Nga* ». Liên minh Bắc Đại Tây Dương sẽ phải thay đổi sâu sắc. Hội nghị NATO từ 11 đến 12/07 tại Vilnius (Litva) sẽ rất căng thẳng, một năm sau khi thượng đỉnh Madrid chỉ ra Nga là mối đe dọa trực tiếp. Đặc biệt vụ binh biến của Prigozhin càng cho thấy sự bất ổn. Nhiều nhà lãnh đạo châu Âu càng tin rằng cần phải kết nạp Ukraina vào NATO, nhưng ngược lại cũng có ý kiến cho là phải thận trọng.

Những chủ đề mang tính kỹ thuật cũng được thảo luận, lần đầu tiên đưa ra kịch bản xung đột trực tiếp ở châu Âu trên nhiều mặt trận. Trước đây, quân đồng minh đóng ở Ba Lan và các nước Baltic chỉ vừa đủ để giữ chân kẻ thù chờ viện binh tới, nay NATO muốn ngay từ ngày đầu bảo vệ được « *từng centimet lãnh thổ* ». Tuy nhiên Liên minh còn phải làm nhiều việc để nâng số 40.000 quân nhân được huấn luyện kỹ càng lên 200.000 người, và nếu ông Stoltenberg áp đặt được mức sàn 2 % GDP cho ngân sách quốc phòng sẽ là một thành công lớn.

Về phía Kiev hy vọng qua hội nghị Vilnius sẽ có được triển vọng cụ thể hơn, trở ngại lớn nhất là ông Joe Biden phản đối. Ngoại trưởng Ukraina Dmytro Kuleba nói : « *Thực tế đã đổi khác. Giờ đây các nước Baltic đề nghị Đức gửi một lữ đoàn đến để bảo vệ trước Nga. Nhưng sau khi*

Ukraina gia nhập, đội quân nào sẽ được gửi ? Đó là một lũ đoàn Ukraina. Người Đức chẳng cần phải tài trợ, cung cấp nguồn lực, không bị rủi ro chính trị vì đối đầu trực tiếp với Nga ».

Putin và nước Nga hậu Wagner

Nhận xét về « *Putin và nước Nga hậu Wagner* », *Le Point* cho rằng việc xâm lăng Ukraina đã quật ngược lại Matxcơva, làm rạn vỡ hai cột trụ mà chế độ dựa vào là khủng bố và bạo lực. Vụ nổi dậy Wagner đã phá tan huyền thoại một Putin bất khả xâm phạm, làm rõ sự chia rẽ trong nội bộ, xuyên thủng bức tường tuyên truyền.

Yevgeny Prigozhin đã mở mắt cho người Nga về thực tế chiến tranh. Chính phủ Kiev không phải trong tay bọn « quốc xã » mà là những người yêu nước, trách nhiệm gây ra cuộc chiến này không phải là phương Tây mà chỉ một mình Vladimir Putin, quân đội Nga thì chỉ huy bất tài, tổ chức tồi và không có tinh thần chiến đấu. Chiến tranh đẩy Nga vào ngõ cụt : một triệu thanh niên có học bỏ chạy ra nước ngoài, kỹ nghệ suy sụp, căng thẳng với các nước cộng hòa đã bị thiệt mất nhiều quân. Một nền dân chủ Ukraina nảy sinh hướng về phương Tây, Đức và Nhật tái vũ trang, NATO tỉnh thức, Nga thành chư hầu của Trung Quốc...

Tuy nhiên tác giả cho rằng Vladimir Putin trong tuyệt lộ sẽ càng nguy hiểm hơn, có thể ra tay thanh trừng mạnh mẽ, gia tăng đàn áp đối lập trước cuộc bầu cử tổng thống 2024. Sự thất bại của quân Nga trên chiến trường được bù đắp bằng oanh kích ồ ạt, đánh vào thường dân, hăm he tấn công nguyên tử. Cuối cùng là ra sức bóp méo thông tin để tạo ưu thế cho ông Donald Trump trong bầu cử Mỹ, tài trợ cho các đảng cực đoan tranh cử tại Nghị Viện Châu Âu.

Đối với Liên Hiệp Châu Âu, chiến tranh Ukraina là cơ hội duy nhất để quay lại với những giá trị của mình. Không ai mong một quốc gia có 6.400 đầu đạn nguyên tử như Nga tan rã, nhưng cần rắn đe để ngăn ngừa mọi cuộc xâm lăng mới. Các bài học từ vụ nổi dậy kỳ lạ của Wagner rất rõ : Ukraina đặt chân vào châu Âu và thế giới phương Tây, Nga bước ra ngoài và bị cô lập cho đến khi nào người dân nước này chấm dứt khế ước đối nghèo nàn và trấn áp lấy giấc mơ đế quốc. Châu Âu cần từ bỏ ảo tưởng hòa bình vĩnh viễn.

Những kẻ gốc hữu dụng của Putin

Về vấn đề này, *The Economist* mô tả « *Những tên gốc hữu dụng của Putin* ». Các đảng cực hữu và cực tả đòi « hòa bình » ngay lập tức, mà trên thực tế là nạn nhân phải cắt đất cho kẻ xâm

lược. Giới trí thức làm ngơ trước những tội ác chiến tranh của Nga, than vãn về cái gọi là « chiến tranh ủy nhiệm ». Viện dẫn tính trung lập, Thụy Sĩ dựa vào luật lệ phức tạp để ngăn chuyển giao vũ khí cho Ukraina...

Trong một cuộc mít-tinh mới đây ở gần Berlin, thủ tướng Đức Olaf Scholz đã bị một dàn đồng ca lực lưỡng gào thét « Warmonger ! » (kẻ hiếu chiến). Vốn là một người lịch sự, nói năng nhẹ nhàng và điềm tĩnh, ông Scholz đã hét trở lại trong micro rằng chính Putin muốn chiếm Ukraina. « *Nếu các vị to mồm như vậy mà có một chút não, thì các vị đã biết ai mới là kẻ hiếu chiến !* »

Prigozhin đang ở Matxcơva để thương lượng ?

Sự vắng mặt bí ẩn của Yevgeny Prigozhin sau vụ nổi loạn gây nhiều thắc mắc. *Libération* cuối tuần dẫn nguồn tin riêng từ tình báo phương Tây cho biết ông chủ Wagner có mặt ở Matxcơva ít nhất là từ ngày 01/07. Ông ta cùng với những chỉ huy chính được Kremlin triệu tập, đã gặp Vladimir Putin và trao đổi với tướng Viktor Zolotov, chỉ huy trưởng Vệ binh Quốc gia Rosgvardia vốn trung thành với tổng thống, và Sergei Narychkin, lãnh đạo tình báo Nga. Một sự chuyển giao dường như đang diễn ra ở châu Phi : trong số 1.400 lính đánh thuê đóng ở Trung Phi, 500 người sẽ ra đi trong những ngày tới, và hôm thứ Năm có 150 lính đã lên đường sang Belarus.

Về tình hình chiến trường, trả lời phỏng vấn của *L'Express*, tướng Pháp Michel Yakovleff cho rằng thời gian đang đứng về phía Ukraina, do sự yếu kém của Putin mà vụ binh biến mới đây đã bộc lộ. Theo ông, chế độ Putin đang bước vào hồi kết, giải pháp cho cuộc chiến là chính quyền này sụp đổ.

Tướng Yakovleff nhận thấy cuộc phản công của Kiev rất cần ATACMS, loại hỏa tiễn có tầm bắn 300 cây số mà Washington chưa muốn giao cho. Bởi vì quân Nga buộc phải dời các kho hậu cần thật xa, tiếp tế cho binh lính sẽ chậm hơn. Nhà nghiên cứu Léo Péria-Peigné của IFRI giải thích với việc Mỹ chấp nhận viện trợ bom chùm, Kiev có thể « dọn quang » được quân Nga khỏi những vùng đất rộng lớn hơn, tuy còn gây tranh cãi. Bên cạnh đó cũng giải quyết được tình trạng thiếu đạn dược trầm trọng, theo *The Economist*.

Kỷ nguyên công nghệ cao bắt đầu từ chiến tranh Ukraina

Cũng về quân sự, *The Economist* ra số đặc biệt với chủ đề « *Tương lai của chiến tranh* », nhấn mạnh « *Một kỷ nguyên mới của chiến tranh công nghệ cao đã bắt đầu* », và « *Cuộc chiến Ukraina chứng tỏ công nghệ có thể làm thay đổi bộ mặt chiến trường* ». Có thể rút ra ba bài học lớn từ cuộc chiến Ukraina.

Trước tiên là chiến địa được quan sát rất rõ. Hãy quên ống dòm hay bản đồ, bây giờ là các cảm biến giúp nhìn thấy mọi thứ từ vệ tinh hay drone. Có giá thành rẻ và hiện diện khắp nơi, chúng cung cấp những dữ liệu được thuật toán xử lý và thường xuyên được cải thiện để tìm được một cây kim trong đồng rơm, tín hiệu di động từ một tướng Nga, hay hình dáng một xe tăng đã được ngụy trang. Những thông tin này sau đó được chuyển qua vệ tinh cho những người lính ngoài mặt trận, hoặc để pháo binh nhắm bắn với độ chính xác chưa từng thấy. Tính chất minh bạch cao độ như vậy có nghĩa là chiến tranh tương lai tùy thuộc vào trinh sát.

Ngay cả trong thời đại của trí thông minh nhân tạo, bài học thứ hai là chiến tranh vẫn có thể huy động đến hàng trăm ngàn người, hàng triệu thiết bị, đạn dược. Thương vong ở chiến trường Ukraina rất lớn : khả năng nhìn thấy mục tiêu và tấn công chính xác khiến số lượng lính tử trận tăng vọt.

Bài học thứ ba, là ranh giới chiến tranh rất rộng và không rõ ràng. Thường dân Ukraina bị lôi cuốn vào cuộc chiến như những nạn nhân – trên 9.000 người đã thiệt mạng – nhưng cũng là người tham gia : một bà già tình lẻ vẫn có thể giúp điều chỉnh hướng bắn pháo thông qua một ứng dụng điện thoại di động. Các phần mềm chiến đấu của Ukraina được đặt trên « đám mây » của các tập đoàn công nghệ, các công ty nước ngoài cung cấp dữ liệu, viễn thông ; các đồng minh hỗ trợ việc cung ứng cho Kiev và trừng phạt Matxcơva ở những cấp độ khác nhau. Không có cuộc chiến nào giống cuộc chiến nào, nhưng quân đội nào dù hùng hậu mà không đầu tư được vào công nghệ mới hay phát triển được chiến thuật mới, sẽ bị những quân đội nhỏ hơn qua mặt.

Khói lửa bạo loạn chiếm trang nhất các tuần báo Pháp

Màu đen của khói, màu đỏ của lửa là hai màu sắc chủ đạo bao trùm lên trang bìa các tuần báo kỳ này sau đợt bạo động. *L'Express* chạy tựa « *Các khu phố : 40 năm thảm họa* ». *Le Point* đăng ảnh thị trưởng L'Hay-les-Roses, mà vợ và các con nhỏ đã thoát khỏi một vụ mưu sát, đưa tít

lớn « *Tình thức hay hỗn loạn* ». Chủ đề của *Courrier International* là « *Cội rễ của cơn thịnh nộ* », nói về bạo loạn ở Pháp dưới mắt báo chí các nước. *L'Obs* ra số đúp gợi lên những ý tưởng về kỳ nghỉ hè, nhưng có hẳn hồ sơ về « *Các bài học của cuộc nổi loạn* ». Các tuần báo có những nhận định khác nhau, ở nhiều góc độ.

Theo *L'Obs*, những cảnh bạo loạn dù rất sốc không thể biện minh được, nhưng không nên quên tầm vóc của cuộc khủng hoảng xã hội ; nạn buôn lậu ma túy, nghèo túng, quan hệ căng thẳng với cảnh sát... *Le Point* phê phán một số vấn đề bất cập trong đó có cách sống cộng đồng, coi thường pháp luật. *L'Express* cho rằng cánh tả đã phản bội vùng ngoại ô với những lời hứa nhanh chóng bị rơi vào quên lãng.

Giáo sư Iannis Roder dự báo, các vụ bạo loạn sẽ lắng xuống vì đa số là đập phá, cướp bóc vô tội vạ, ít liên quan đến cái chết của thanh niên Nahel. Theo ông, không nên tìm kiếm một ý nghĩa chính trị nào cho những hành động này. Ở Saint-Denis chẳng hạn, một cơ quan hành chính phụ trách việc trợ cấp cho các gia đình và một trung tâm y tế chăm sóc cho chính phụ huynh của những kẻ nổi loạn, đã bị phá tan tành. Trong bài xã luận, tuần báo nhấn mạnh đến nguy cơ phe cực hữu sẽ « ngư ông đắc lợi », dẫn câu nói của một chính khách : « *Chắc chắn là Marine Le Pen sẽ lên nắm quyền vào năm 2027. Không thể cứ 3 điểm trên 20 suốt nhiều năm về vật lý và rồi ngạc nhiên khi thi rất đại học bách khoa* ».

<https://www.rfi.fr/vi>